

Oleksandr LEVCHUK

Uniwersytet Mikołaja Gogoła w Nieżynie

LEGAL AND INSTITUTIONAL ASPECTS OF COMBATING RADICALISM AND TERRORISM IN POLAND

Extremism in modern world is seen as a phenomenon that threatens not only the political system, but also public security. It affects not only the countries with local wars or armed conflicts, including religious and ethnic, but also the countries that recently have been considered safe in terms of professional law enforcement system and human rights.

In most cases, radicalization towards violent extremism is a problem for countries with a large number of migrants. This threat is also relevant to Poland, which in fact reflects the problems inherent in the European Union as a whole, where both the immigrant Islamic community activities and right-wing xenophobic extremism are spread. In this context, the experience of Poland as a democratic country in tackling extremism is of specific interest, because it cannot be considered a fight against dissent and it does not negatively affect the preservation and development of political pluralism.

Poland's involvement in the international legal framework for tackling extremism

International organizations as well as Polish governmental institutions review and improve their legal framework and system aimed at tackling violent extremism, and therefore the analysis of their experience allows us to identify current tendencies in combating extremism in Poland.

Poland being an active member of numerous international organizations greatly contributes to the design and ratification of anti-terrorism and anti-extremism regulations. Based on a set of available sources, we will consider its cooperation with the European Union (EU), the Council of Europe (CoE) and the United Nations (UN) in terms of fighting against radicalization.

Thus, the European Union has special acts in its legal framework aimed at fighting terrorism and violent extremism. One of the most important documents is the Framework Decision of the Council of the European Union signed in 2002 (June, 13) which reinforces the problem of countering extremism and adjusts sanctions and penalties for participation in extremist and terrorist

organizations¹. This document was accepted at a time when Poland was not a European Union member, but it was replaced in 2017 by the Directive 2017/541 of the European Parliament and of the Council in 2017 (March, 15) on combating terrorism².

These documents were signed by Polish Government and their principles are valid across the country. According to the submitted documents the EU refers to its members in order: (1) to implement active prevention against political violence, (2) to establish the rules to avoid any incitement to hatred between countries in terms of religious and national beliefs, (3) to create an expert base, (4) to promote the activities of organizations and religious groups with traditional Islam, (5) to eliminate extremist organizations. The implementation of such principles is possible through effective cooperation between the law enforcement agencies of the EU members, which all contribute to the growth of risk evaluation for the overall security of the state and social order, and determine mutual priorities for tactical actions in detecting extremist groups. The signing of such documents by Poland is extremely significant, as the variability of radicalization forms, escalation of violence and increasing terrorist threat require a joint action and assistance in combating potential threats.

Council of Europe is another international institution Poland closely collaborates with. Thus, the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) adopted a resolution in 2001 (September, 26) condemning all manifestations of extremism and calling on its members to act effectively in the fight against the radicalization of society. During the debate at the assembly, a special attention was drawn to such phenomenon as islamophobia. According to the above-mentioned document, the Assembly refers to the members of the Council of Europe to focus on improving legal and police cooperation, to provide measures at the national level to prevent and stop financing terrorist organizations³.

Apart from this, PACE Resolution 1605 (2008) "European Muslim communities confronted with extremism" states the requirement to take strong measures against discrimination in all spheres of society, to condemn and combat islamophobia; to oppose hatred and any other behaviour that is contrary to the fundamental human rights values and democracy, even in case the

---

¹ Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32002F0475>

² Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>

³ Resolution (PACE) 1258 (2001) Democracies facing terrorism. Retrieved from <https://pace.coe.int/en/files/16943/html>

authors of such speeches mention religious motives to justify their actions (Resolution (PACE) 1605 (2008), 2008)⁴.

In 2010 (October, 5) the Parliamentary Assembly of the Council of Europe adopted Resolution "Fight against extremism: achievements, deficiencies and failures" 1754 (2010), which mainly focused on the importance of a dialogue between religious confessions considering it one of the key tools on minimizing the potential risk of joining any extremist groups or organisations⁵. In the document, the PACE claims that extremism supporters have the rights and freedoms guaranteed by European democracies to achieve goals that oppose European democracy and human rights values and, in some cases, tolerate or even promote violence. Furthermore, the PACE calls on the Council of Europe members to encourage the foundation of ethics committees within political parties and parliaments, with the right to punish their members for racist, anti-Semitic, xenophobic and islamophobic behaviour or public speeches. Poland supported the items of this organization by amending its own current legislation. Correspondingly, the United Nations General Assembly issued a resolution "A world against violence and violent extremism" in 2013,⁶ which, in particular, condemns targeted attacks on citizens, especially women and children, including attacks by extremists. It is also stated to fight against violent extremism in all its forms and manifestations, as well as against inter-confession violence.

Indeed, the international community should take the necessary steps to strengthen cooperation to prevent and combat violent extremism. The UN anti-terrorism and anti-extremist conventions are aimed at addressing the causes of terrorism and violent extremism, strengthening the individual and collective capacities of states to protect human rights and ensure law against radical views.

As we can see, international cooperation plays an important role in the improvement and strengthening an institutional capacity of any country, including Poland. After all, international relations are an integral attribute of the quality work of any state institution, especially law enforcement agencies. The implementation of ratified normative legal acts is targeting to improvement of the national legal framework and the law enforcement system, which operates on its basis. In addition, international cooperation makes it possible to

---

⁴ Resolution (PACE) 1605 (2008) European Muslim communities confronted with extremism. Retrieved from <https://pace.coe.int/en/files/17634/html>

⁵ Resolution (PACE) 1754 (2010) Fight against extremism: achievements, deficiencies and failures. Retrieved from <https://pace.coe.int/en/files/17898/html>

⁶ Resolution adopted by the General Assembly on 18 December 2013 (UN) 68/127 A world against violence and violent extremism. Retrieved from <https://undocs.org/en/A/RES/68/127>

supplement national formations with the best world experience and evolve their own effective system for protecting society from radicalization.

Evolution and development of the Polish law enforcement system in the context of anti-terrorist and anti-extremist activities

Today, Polish special services include the Internal Security Agency (ISA), the Intelligence Agency (IA), the Military Counterintelligence Service (MCS), the Military Intelligence Service (MIS) and the Central Anti-Corruption Bureau (CAB). Formally, these institutions are subordinated to the Prime Minister, on behalf of whom the supervisory function is performed by a member of the Council of Ministers, initially this is the Minister-coordinator of special services. These governmental institutions together with the Ministry of the Interior Affairs, the Ministry of National Defence, the General Staff of the Polish Army, the General Police Office, the Bureau of State Defence, the Customs Service, the Government Security Centre, the State Fire Service, the General Prosecutor's Office, the General Inspectorate of Financial Information are assigned with both the implementation of EU strategies and the programmes of the Council of Europe and the UN.⁷

Apart from this, the Interdepartmental Terrorism Threat Group (ITTT) was established in Poland. Consequently, the Warsaw Convention was signed in May, 2005, which noted the adoption of the necessary measures to improve and develop cooperation between national authorities in order to prevent terrorist offences and extremist acts (Palyvoda, 2020, p. 37). The adoption of this act really prompted the foundation of the Interdepartmental Terrorism Threat Group, which is to cooperate with the National Security Bureau. The police and the border service, according to the Warsaw Convention were entrusted with the responsibility of preventing and protecting state territory from potential terrorist attacks. According to this convention, analytical, informational, operational and intelligence activities in Poland were assigned to the Internal Security Agency (ISA) and the Foreign Intelligence Agency (FIA), which were supposed to monitor the activities of extremist and terrorist organizations (Palyvoda, 2020, p. 39).

Finally, after signing this agreement in 2006 the Interdepartmental Terrorism Threat Team (ITTT) started its activity. This institution had to monitor the cooperation of national services and coordinate the activities of the departments. In fact, the ITTT informed the relevant services that fought against newly appeared extremist and terrorist groups, reporting about the existing offenses in this area in the appropriate way (Palyvoda, 2020, p. 93). It is worth noting that the ITTT consists of ministers, deputy ministers, service chiefs, chief commanders, and as they meet no often than once a month, it was

---

⁷ <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne>

decided to establish a department on permanent basis the aim of which was to evaluate analytically the level of threats of terrorist attacks in Poland and the development of recommendations for decision-making in a specific region or the whole country. As a result, this expert group gathers in a series of weekly meetings, during which the activities of specific services are discussed, some certain analysis are made concerning the potential threat of an attack on the territory of Poland or its lack (Palyvoda, 2020, p. 95). Thus, such activities have intensified real information exchange between national services and other institutions.

Admittedly, in 2017 the Cybersecurity Strategy of Poland for 2017-2022 was adopted. This strategy was developed by a group that included representatives of the following ministries: Digitization Agency, National Defence, Internal Affairs and Administration, as well as representatives of the Internal Security Agency, the Government Security Centre and the National Security Bureau (Strategia Cyberbezpieczeństwa, 2017, p. 5). These organizations control the dissemination of propaganda by ultra-right and ultra-left groups on the network and block dangerous content.

For the same reason the Centre for Terrorism Prevention (CTP) was opened in Warsaw in May 2018, which was created in cooperation with 'the countries of Three Seas' (Austria, Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia, Hungary, Croatia and the Czech Republic), however it functions as a separate division of the Polish Internal Security Agency⁸.

The fundamental difference between existing anti-terrorist institutions in Poland and the CTP is that its activities are focused on preventive measures, and not on overcoming the consequences of the criminal acts of terrorists and extremists. The CTP is responsible for the development of multi-level cooperation with national and foreign services, institutions and organizations involved in preventing and countering radical views and their escalation into terrorist acts. In addition, the tasks of the CTP include the development of effective tools for combining the achievements of scientific divisions with necessary knowledge and experience of special services and law enforcement agencies in order to comprehensively understand the phenomenon of terrorism and related violent extremism. Moreover, regular trainings to improve the qualifications of special services employees and civil servants are conducted by the CTP. Its organization resembles modern NATO's Centres in various fields such as strategic communications, energy security, cyber security, military

---

⁸ Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Retrieved from <https://tpcoe.gov.pl/cpt/o-nas/1659,Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-to-jednostka-Agencji-Bezpieczenstwa-Wewnetrzne.html>

counterintelligence, etc. They are funded and staffed on national or multinational levels and are not a part of the Alliance.

It is undeniable not to mention Europol in this context, which was established in 1998. Currently, it coordinates the operational and investigative actions of the police and other competent authorities of the EU members in order to increase the effectiveness of cooperation between law enforcement agencies and military authorities in tackling international crime. Among the main areas of Europol are the fight against terrorism, violent extremism, illegal migration, cybercrime, drug trafficking and money laundering⁹.

Apart from this, in Warsaw there is one more department which is called Frontex or the European Agency for the Protection of the External Borders of the European Union. It maintains close connections with Europol, Eurostat, EAR or CEPOL, as well as with customs authorities in order to facilitate overall coordination of actions. Frontex also cooperates with the border authorities of mainly those countries which could serve as a route transit of illegal migration¹⁰.

The specifics of Polish National Legislation in terrorism tackling area and violent extremism prevention

Increasing threat from radical organizations reinforces a number of countries to reform their national legislation on countering terrorism and violent extremism, providing additional powers to law enforcement agencies and special services. Poland is no exception in this issue. Thus, the basic law of Poland is the Constitution, the 13th article of which claims the prohibition of any political party or organization, which implements totalitarian methods and practices of Nazism, fascism, communism or allows racial and national hatred, the use of violence to gain power or public policy influence, also presupposes the secrecy of the institution or membership.¹¹

The second official document aimed at protecting the rights and freedoms of citizens, their state from radical actions and views, as well as combating extremism, is the Criminal Code. So, according to article 119 of the Criminal Code of Poland "*Whoever uses violence or unlawful threats against a person, a group of persons from their national, ethnic, racial, political or religious affiliation or through their confessional status is punished with imprisonment from 3 months to 5 years*". On the basis of article 256 of the Criminal Code "*Whoever publicly promotes a fascist or other totalitarian regime, expresses or incites hatred based on national, ethnic, racial, religious or*

---

⁹ Europol. Retrieved from <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas>

¹⁰ FRAN Quarterly // Quarter 2 - April-June 2017. Retrieved from https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Fran_Q2_2017.pdf

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Retrieved from <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

*confessional differences, is punished with imprisonment for a term of 2 years*¹². The same article also mentions the prohibition of propaganda materials distribution.

To reinforce the Constitution and the Criminal Code, in June 2016 the Law on Anti-Terrorism Activities was adopted, which provides special services such as Police, Border Guard, Military Gendarmerie, Internal Security Agency, Intelligence Agency, Military Counterintelligence Service, the Military Intelligence Service, the Central Anti-Corruption Bureau, Financial Control Service with additional powers to prevent and counter terrorist threats. Mainly they simplify an access of special services to databases, expanding powers to conduct searches and detain within 24 hours (earlier that was allowed from 6 to 22 hours), deportation of foreigners posing a threat to national security, granting the right to stop mass events and public gatherings of an extremist nature and etc. All of the abovementioned authorities have easier access to telecommunications systems and Internet data.

Under such circumstances, intelligence agencies can target any Internet user and track his activity on the Internet for the maximum 18 months. If a user or an Internet platform publishes content of an extremist content, it has the right to submit a petition to the provider with a request to block the site. Further, to strengthen the prevention of extremism in many European countries special programs have been introduced the purpose of which is to stop the spread of extremist views in society, to prevent young people from participating in terrorist organizations. Amnesty procedures for individuals who were once involved in terrorist activities before or were members of radical organizations are also applied. In this sense, Poland is no exception.

So, in 2005 Polish Platform for National Security (Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego) was created and is actively operating nowadays. Special trainings and webinars for instance "*Combating Radicalization and Protection of Personal Data*" are broadcast, the purpose of which is to familiarize the population, and primarily representatives of local institutions, with radicalization and how to counteract it.¹³ The training is addressed to prison officials, probation officers, prosecutors, judges and lawyers. The need for such trainings is associated with the increasing use of the term "extremism", especially in the context of intensive migration and terrorist threats in close vicinity to Poland.

The problem does exist, in particular, it concerns the spread of Islamic radicalism. Despite this fact, even within the EU, they do not always take a responsible and serious approach to this problem without applying tough measures. Polish researcher Krzysztof Izak notes: "*Meanwhile, in some EU*

---

¹² Kodeks karny Rzeczypospolitej Polskiej. (1997). Retrieved from <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>

¹³ Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego. (n. d.). Retrieved from <https://ppbw.pl>

countries the situation is opposite. The so-called political correctness and concern for human rights, sometimes is irrational, which greatly complicates the fight against Islamic extremism and terrorism. Sweden is the right example, where mercenaries travel to the Islamic state and participate in clashes and this is not interpreted as a crime. Swedish mercenaries return home safely, heal their wounds and go back to jihad” (Izak, 2017, p. 109).

Nevertheless, the migration crisis and the growth of Islamic radicalism in Europe create the opposite problem, namely the growth of ultra-right extremist anti-immigrant, xenophobic and anti-Islamic sentiments and groups. In fact, migration is a driving force for right-wing extremists.

That is why Polish government supports the campaign of trainings that make it possible to understand that in terms of a radical ideology effective prevention of its causes and appropriate intervention mainly depends on the competence of authorized actors which are responsible for preventing negative social phenomena in the local environment. Their awareness, training and skilful performance determine how well local communities cope with limiting the processes leading to radicalization.

It is also worth stating that the prevention and fight against manifestations of racism, xenophobia and intolerance in Poland is also entrusted to non-governmental organizations. The Centre for Monitoring Racist and Xenophobic Behaviour which functions via the Internet, namely Facebook, is a striking example of it¹⁴. The centre official website regularly reports on law violations not only by the citizens, but also by law enforcement agencies. Moreover, some informative events are held by this centre in the area of promoting equality, raising social awareness and avoiding hate crimes. As the Centre for Monitoring Racist and Xenophobic Behaviour is not funded by subsidies from local governments, the state or any international organization, the only source of income remains voluntary donations from followers, so, this structure is independent from any political pressure.

*****

In recent years, Poland at the international and national levels has been expanding cooperation in struggling against extremism, strengthening cooperation with other countries on counteracting terrorism, and establishing an exchange of information between authorized organizations. Conducting local and international anti-terrorist trainings contributes to reaching this goal. Also, the interaction of special services and law enforcement agencies is improving to reinforce control over crossing state borders and stop financing extremists.

---

¹⁴ Ośrodek Monitorowania Zachowań Rasistowskich i Ksenofobicznych. (n. d.). Retrieved from <https://omzrik.pl/>

Moreover, Poland is implementing additional measures aimed at preventing radical views, thus anti-terrorism legislation is being improved; the power of law enforcement agencies is expanding; new coordinating divisions are being created to combat terrorism and extremism at the national level.

In this aspect, world experience in the context of using new technologies and approaches is of great importance in searching new opportunities and improvement of anti-extremist activities in Poland. The dynamic involvement of non-governmental organizations and civil society in the fight against terrorism and extremism is seen as an effective mechanism for increasing its effectiveness in general as well as fostering the level of public confidence to law enforcement agencies.

Literatura

- Izak, K., 2017, *Ograniczenia i problemy w zwalczaniu terroryzmu i przestępczości imigrantów w Europie*. Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego, 17, 104–137.
- Palyvoda, V. O., 2020, *Działalność specjalnych służb i nozemykh derzhav u minlyvomu sviti: zbirnyy kstatei ta analit. mater.* Kyiv: NISD.
- Strategia Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2017-2022*, 2017, Ministerstwo Cyfryzacji, Warszawa.

Witold J. WILCZYŃSKI

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

GEOPOLITYKA „ZIELONEJ ENERGII” GUILLAUME’A PITRONA

Wywiadu Polskiemu Towarzystwu Geopolitycznemu zgodził się udzielić znany francuski dziennikarz oraz producent filmowy, Guillaume Pitron. We Francji jest on dobrze znany, zdobył wiele nagród za swoją pracę, w tym nagrodę Eryka Izraelewicza, przyznaną przez magazyn *Le Monde*, oraz prestiżową Nagrodę Turgota. Jest ekspertem Parlamentu Francji i Komisji Europejskiej do spraw metali rzadkich. Jego najbardziej znana książka: *The Rare Metals War: The Dark Side of Clean Energy and Digital Technologies*, została wydana w Polsce w ubiegłym roku (Wydawnictwo Kogut w Warszawie; recenzja: Przegląd Geopolityczny, t. 36, s. 153-159). Aktualnie jest ona nominowana w konkursie na Książkę Geopolityczną Roku. Wyznacznikiem jej sukcesu jest fakt, że w ciągu zaledwie dwóch lat po wydaniu jej we Francji, została przetłumaczona na osiem różnych języków. Książka Guillaume’a Pitrona dotyczy trwającej transformacji energetyczno-cyfrowej i związanych z nią kwestii geopolitycznych. Pitron pokazał prawdziwe oblicze tej transformacji, która, wbrew powszechnej opinii, ma niewiele wspólnego z dbaniem o Ziemię i z ekologią. Problemu tego nie uświadamia sobie duża część europejskiej klasy politycznej jak i zwykli użytkownicy tzw. „czystej energii”. Tematowi temu poświęcona jest rozmowa, której zapis publikujemy poniżej. Kwestie poruszone w rozmowie zostały sformułowane m.in. na podstawie zapytań członków Polskiego Towarzystwa Geopolitycznego oraz studentów geografii i geopolityki z uczelni w Krakowie i w Ostrowcu Świętokrzyskim.¹⁵

WW: W jaki sposób doszedł Pan do zakwestionowania twierdzeń, które dla wielu działaczy ekologicznych są niepodważalne? Co skłoniło Pana do dociekań na tego typu tematy?

GP: *Dobre pytanie..., przekonanie o tym, że „zielona technologia” jest czysta i dobra dla przyrody jest dla wielu oczywiste w taki sam sposób jak np. to, że francuskie wino jest dobre, a terroryzm powinien być zwalczany. Tym, co pozwoliło mi na zakwestionowanie twierdzeń, że „zielona technologia” jest bezpieczna i czysta, są moje wieloletnie studia nad*

---

¹⁵ Rozmowa jest dostępna w internecie: [youtube.com/watch?v=5m2Ka6j-7gQ](https://www.youtube.com/watch?v=5m2Ka6j-7gQ)

zagadnieniami związanymi z surowcami mineralnymi, napisane raporty dotyczące surowców i górnictwa, a także rolnictwa, energetyki i przemysłu. Uważam, że od dziesięciu lat kluczowym problemem, który musi zostać rozwiązany jeżeli „czyste technologie” mają się rozwijać, jest wydobywanie i rafinacja niezbędnych metali rzadkich. Są to metale, które nie występują w przyrodzie powszechnie, trudniej o nie niż o metale podstawowe. Wydobywa się je w kopalniach w ilościach tysięcy i więcej razy mniejszych niż metale podstawowe, takie jak miedź czy żelazo. Z uwagi na ich niedobór oraz możliwość przerwania łańcuchów dostaw, Unia Europejska wpisała je na listę tzw. surowców krytycznych. Ponieważ występują one tylko w niewielu krajach, zatrzymanie ich dostaw może nastąpić z powodów geopolitycznych. W ostatnich latach byłem w wielu krajach Ameryki Południowej i Północnej, Afryki, Azji, w szczególności w Chinach. Obserwowałem tam proces wydobywania surowców i produkcji metali takich jak krzem niezbędny do budowania paneli fotowoltaicznych, ale również neodym używany przy produkcji morskich turbin wiatrowych, jak i wszystkich tych materiałów, które są nam potrzebne do produkcji samochodów elektrycznych, czyli litu, kobaltu, grafitu, metali ziem rzadkich... Patrząc na sposoby ich wydobywania, zwłaszcza w Chinach, widzimy, że są to bardzo czasochłonne i energochłonne procesy wymagające wydobywania wielkich ilości skał, odseparowania potrzebnych składników, oczyszczenia z niechcianych minerałów, żeby pozostał sam metal. Oczyszczenie wymaga użycia dużej ilości energii, wody i chemikaliów. Chemikalia te wraz z wodą są następnie zrzucone do wód i gleby. Tak się to odbywa w okręgach górniczych Chin, gdzie produkcja metali ziem rzadkich (które są szczególnym rodzajem metali rzadkich), przyczynia się do zwiększenia promieniotwórczości i wzrostu ilości przypadków nowotworów u ludności miejscowej. O wielu tragicznych skutkach sanitarnych wynikających z wydobywania i oczyszczania metali ziem rzadkich, potrzebnych przy produkcji samochodów elektrycznych, mówią oficjalnie nawet osoby z branży metali rzadkich. Chińska specjalistka, Vivian Wu, powiedziała, że Chiny niszczą własną przyrodę po to, by zaspokoić popyt reszty świata na rzadkie surowce. Wynika stąd jasno, że aby w jednym miejscu wyprodukować coś, co jest korzystne z ekologicznego punktu widzenia, trzeba zanieczyścić jakiś obszar gdzie indziej. My, jako zachodni konsumenci, tego nie wiemy. Kupujemy gotowy produkt nie zastanawiając się nad kosztem jego wytworzenia innym niż ten, który jest wyrażony w cenie nominalnej. Nie wiemy jak ten produkt jest wytwarzany i jakie szkody ekologiczne powstają w procesach pozyskiwania zawartych w nim metali rzadkich. Nie poznamy tych szkód dlatego, że produkcja tych metali odbywa się tam, gdzie większość z nas nigdy nie dotrze. Korzystając z „zielonych technologii” nie mamy najczęściej pojęcia o tym, ile ludzi cierpi, w szczególności w Chinach, by mogły być wytworzone metale, bez których o „zielonej energii” i cyfryzacji nie mogłoby być mowy. Na podstawie samych obserwacji doszedłem więc do wniosku, że w temacie „zielonych technologii” nie wszystko zostało opinii publicznej wyjaśnione, że oprócz tej dobrotwornej, jest jeszcze ciemna strona „zielonej technologii”.

WW: Czy we Francji ma miejsce publiczna debata na temat naukowego uzasadnienia tez będących najważniejszymi artykułami wiary zwolenników organizacji ekologicznych. Czy organizacje te są w ogóle skłonne do korygowania swoich stanowisk na podstawie faktów ujawnianych w wyniku badań naukowych i śledztw dziennikarskich?

GP: *Myślę, że moja książka, wydana trzy lata temu we Francji a teraz w Polsce, rzuca nowe światło na zielone technologie i stanowi część tej debaty. Dla jasności, chcę zapewnić, że uważam transformację energetyczną za konieczną, chociaż twierdzę, że powinna ona być realizowana inaczej niż dotychczas. Prawdopodobnie musimy zmienić proces pozyskiwania niezbędnych metali. Tezy mojej pracy zostały dostrzeżone i zainicjowana była debata, ale już nie w duchu wyjścia z ciemnej ery ropy i węgla w stronę jasnej przyszłości „zielonych technologii”, ponieważ, jak pokazałem, świat nie jest czarno-biały. W świadomości pojawiło się przekonanie, że ten nowy, cyfrowy świat wcale nie jest tak czysty, jak wcześniej zakładano. W tym kontekście zaczęto pytać o to, które rozwiązanie jest najlepsze, porównywać ilości dwutlenku węgla emitowane przez różne technologie, ilości surowców niezbędnych do produkcji oraz potrzebnej energii wytwarzanej w różny sposób. Debata zaczęła być merytoryczna i niuansowa. Szczególnie dyskutowano o samochodach elektrycznych, które są przecież tak „czyste” jak rodzaj elektryczności, której potrzebują do naładowania baterii. Jeśli więc mieszkasz w kraju z dostępem do węgla, będącego podstawą energetyki, samochód elektryczny ma zły wpływ na środowisko przez emisję dwutlenku węgla, ale jeśli jesteś we Francji lub Norwegii, gdzie energia pochodzi z elektrowni atomowych i wodnych, wpływ ten jest mniejszy, przynajmniej jeśli chodzi o emisję CO₂. Zaczęliśmy więc przyglądać się każdemu z państw, jaki wpływ na emisję dwutlenku węgla mają samochody elektryczne we Francji, Polsce, USA czy Chinach. Politycy chcą transformacji, przemysłowcy jej przeważnie nie popierają ale ich stanowisko się zmienia, domagają się jej za to organizacje pozarządowe (NGO). W przeszłości NGO były przeciwne przemysłowi naftowemu, ale dziś popierają ruch „zielonej technologii”, przedtem byli przeciwnikami wspaniałego świata przemysłowo-politycznego, ale teraz współpracują, współtworząc „świętą trójcę”, tak to nazywam, polityczno-przemysłowo-pozarządową, dla wspólnego dobra.*

WW: Zadałem to pytanie, ponieważ w Polsce dyskusje publiczne dotyczące tego tematu często nie są oparte na naukowych argumentach.

GP: *Oczywiście moje argumenty pochodzą z raportów naukowych. Moje źródła informacji to Bank Światowy, Międzynarodowa Agencja Energetyczna, profesorowie, raporty akademickie, które śledziłem przez lata. Komisja Europejska jest bardzo efektywna w przekazywaniu nam informacji, więc nie są to sprawy ukryte, nie muszę łamać żadnych zabezpieczeń, żeby uzyskać do nich dostęp. Są to informacje jawne, niestety są one niewystarczająco upubliczniane w mediach, chociaż można znaleźć mnóstwo źródeł na temat tego, o czym teraz mówię.*

WW: **W jaki sposób udało się Panu dotrzeć ze swoim przekazem do wpływowych polityków? Przedmowę do książki napisał były francuski minister spraw zagranicznych. Z jaką reakcją spotyka się Pan we francuskim Parlamencie oraz w Komisji Europejskiej? Czy zasiadającym w tych gremiach politykom ujawnia Pan wyniki wszystkich swoich dociekań? Przymuszczenie, dla niektórych z nich, jest Pan postacią kontrowersyjną.**

GP: *Po pierwsze, moja praca jest dla mnie ważna, a tematy które podejmuję powinny być przedmiotem debaty publicznej. Tak, jestem w kontakcie z wieloma osobami pracującymi w organach Unii Europejskiej, jestem ekspertem Komisji Europejskiej, pracuję jako konsultant w dziedzinie metali rzadkich. Jestem na bieżąco z informacjami na temat surowców, pochodzącymi z różnych organizowanych szczytów (jeden z nich odbył się w Ameryce w 2017). Nie działam więc samotnie. Odkąd pamiętam, zawsze współpracowałem z czołowymi postaciami różnych instytucji i gremiów decyzyjnych. Wysłałem moją książkę wysokiemu urzędnikowi Komisji Europejskiej zajmującemu się gospodarką, który odpowiedział mi notatką z podziękowaniem. Tak więc mój wpływ, to co mogę zrobić w tej sprawie, to głównie uczestniczenie w przekazach medialnych w różnych krajach, szczególnie w Belgii w języku angielskim, oraz podsyłanie moich prac ludziom bezpośrednio zaangażowanym w dane sprawy na poziomie UE. Robię co mogę. Nie jestem jednak instytucją tylko wolnym dziennikarzem, nie mam możliwości np. na opłacenie grupy ludzi wspierających moje pomysły, idee. Pracuję na własny rachunek. Czy jestem kontrowersyjny? Nie wydaje mi się. Dostałem nagrodę od Le Monde, gazety która reprezentuje media głównego nurtu we Francji. Nagroda została mi przyznana za najlepsze śledztwo gospodarcze roku. Dostałem nagrodę za najlepszą książkę roku poświęconą ekonomii i jestem akceptowany przez popularne media. Nie tyle akceptowany, co wspominany przez media popularne. To co robię nie uważam za kontrowersyjne. Oczywiście, niektórzy aktywiści ekologiczni debatują na podobne tematy w mediach społecznościowych i nie zgadzają się ze mną. Z pewnością narobiłem sobie wrogów w ciągu ostatnich lat, ale nie tyłu żeby stwierdzić, że jestem kontrowersyjny. Mogę rozmawiać z czołowymi przedstawicielami Komisji Europejskiej na te tematy, nawet z samym prezydentem Parlamentu Europejskiego. Moje przesłanie może być zrozumiane pod jednym warunkiem, to bardzo ważne panie Witoldzie Wilczyński. Mianowicie, jestem przekonany, że musimy przejść transformację energetyczną! Nie mówię że nie musimy jej przechodzić, nie mówię żebyśmy zostali przy węglu i ropy, że to wystarczy. Mówię że **musimy zmienić naszą energetykę i pójść w stronę „zielonych technologii”**. **Pozostaje tylko pytanie: jak to zrobić? Jak wydobyć surowce, nie niszcząc Ziemi i nie naruszając praw człowieka? Jak mamy układać stosunki z Chinami, czyli państwem wytwarzającym niemal całość światowej produkcji metali ziem rzadkich?** Co z ekonomią zrównoważonego rozwoju? Co z recyklingiem? Jak zmienić nawyki konsumentów w celu redukcji użycia tych metali w stosowanych technologiach? Nie kwestionuję*

faktu, że to trzeba zrobić. Pytam jednak, jak przeprowadzić tę konieczną transformację, generującą wiele wyzwań. Jeśli znajdziemy złoty środek, i nie będziemy kwestionować wszystkiego ale dyskutować o wyzwaniach stawianych przez „zielone technologie”, będziemy iść naprzód, wzajemnie się rozumiejąc.

WW: Czy mógłby Pan odnieść się do wypowiedzi, prawdopodobnie wymyślonej przez Pana, postaci starego człowieka z gór, która pojawia się we wstępie Pana książki. Czy uważa Pan, że światowa społeczność weźmie sobie kiedyś do serca wyrażone przez tę postać przestrogi? Jakie warunki musiałyby zostać spełnione, aby tak się stało?

GP: *Dobrze. Książka była pisana w latach 2016-2017, To były inne czasy. Wtedy nie rozmawialiśmy o tym, czy transformacja energetyczna jest zasadna, czy stawia wyzwania. Nie dyskutowaliśmy o ciemnej stronie „zielonej energii”, o tym, że Chiny posiadły monopol na wiele metali rzadkich. Nie mówiliśmy o geopolityce „zielonej energii”, która się właśnie kształtowała. We wstępie mojej książki piszę o porozumieniu paryskim COP 21 z grudnia 2015. Był to wielki czas dla Francji, byliśmy ważnym uczestnikiem tego wydarzenia. To był też wielki czas dla reszty świata, w tym Polski. Wszyscy płakali, przytulali się, wspaniały moment podpisania porozumienia. Nagle ktoś wchodzi do pomieszczenia, w którym traktat był podpisywany – stary mędrzec z siwą brodą – i pyta: „Czy jesteście pewni, że dobrze postępujecie? Że robicie dobry interes?”, „Nie rozumiecie, że potrzeba surowców aby to się udało?”, „Będzie was czekać wiele wyzwań, również wyzwań militarnych.” Nie wiadomo czy w ogóle do tej transformacji dojdzie, jeśli nie będzie wystarczająco wiele surowców potrzebnych do jej przeprowadzenia. Ostatnio Międzynarodowa Agencja Energii w raporcie opublikowanym w maju dokładnie to potwierdziła, żebyśmy byli uważni, bo jeśli zabraknie niektórych krytycznych surowców, nie dojdzie do transformacji energetycznej. Więc wyobraziłem sobie tego starego mędrca, ostrzegającego nas przed tym co robimy, ale jest to postać fikcyjna. To wytwór mojej wyobraźni. Każdy podpisał porozumienie, każdy pragnął tego nowego, „zielonego świata”. Konsekwencji i dalekosiężnych skutków jego powstania, nikt nie jest jeszcze w stanie przewidzieć i zrozumieć.*

WW: Jak wynika z danych zebranych w książce, budowa farm wiatrowych jest nieuzasadniona ze względów ekologicznych. Wiadomo też, że produkowany tam prąd to najdroższy rodzaj wytwarzanej na Ziemi energii. Czy w związku z tym energetykę wiatrową można uznać za rodzaj fanaberii, z której należy jak najszybciej zrezygnować?

GP: *To trudne pytanie. Myślę że wytworzenie energii w elektrowniach wiatrowych powoduje dużo mniejszą emisję CO₂ niż spalanie węgla lub ropy. Jeśli chcemy przeciwdziałać zmianom klimatu, warto pomyśleć o energetyce wiatrowej. Rzecz w tym, że wiąże się ona z użyciem znacznie większej ilości surowców, takich jak neodym, miedź, aluminium, beton. Kiedy patrzymy na farmy wiatrowe widzimy tylko to co jest na powierzchni, a nie*

zdajemy sobie sprawy z tego, co jest pod spodem: czyli ogromnego bloku z betonu oraz generatora z wielkim magnesem zawierającym neodym. Dobrą wiadomością jest to, że emisja dwutlenku węgla jest o wiele mniejsza przy produkcji energii w farmach wiatrowych, natomiast zużycie rzadkich metali – znacznie wyższe. Byłoby dobrze gdybyśmy zapobiegli zmianie klimatu, odkryli złoża metali potrzebnych do rozwoju „zielonych technologii”. Jest to kolejne wyzwanie, gdyż produkcja tych metali jest bardzo kosztowna w sensie ekonomicznym jak i ekologicznym. Mam nadzieję że koszty te będą zredukowane, podobnie jak w przypadku paneli słonecznych. Na zakończenie dodam, że wszystko ma swoją cenę. Uważam że, dzisiejsze społeczeństwo, zwłaszcza europejskie, chciałoby mieć wszystko co najlepsze, za darmo lub najmniejszym możliwym kosztem. Tymczasem w odpowiedzialnym, ekologicznym świecie, za wszystko trzeba płacić. Wydobycie i oczyszczenie minerałów, jak i recykling metali, to bardzo drogie procesy. Wszyscy powinniśmy korzystać z recyklingowych materiałów, a nie z metali wydobywanych w kopalniach, nawet jeśli okaże się to droższe. Musimy się pogodzić z tym, że jeśli chcemy osiągnąć swoje cele, musimy zapłacić więcej za prąd, który zużywamy. Jest to trudne do zaakceptowania, bo zależy nam na władzy, która wynika z posiadania pieniędzy, ale wkrótce okaże się nieuchronne, zwłaszcza w kwestii prądu, który zużywamy.

WW: W oparciu o dane zebrane w książce można stwierdzić, że produkcja pojazdów elektrycznych również pociąga bardzo wielkie koszty ekologiczne gdyż wiąże się z emisją wielkiej ilości toksycznych odpadów. W jakim kierunku powinien iść, zdaniem Pana, rozwój motoryzacji?

GP: Po pierwsze, przez wiele lat byliśmy okłamywani na temat produkcji aut elektrycznych, które miały nie wytwarzać CO₂ ani innych spalin. To wszystko jest kłamstwem. Auta elektryczne nie są czyste. Do produkcji takich maszyn niezbędne jest wydobycie wielkiej ilości rzadkich surowców, a do naładowania baterii musimy użyć prądu, wytworzonego w elektrowniach. Wiąże się to z olbrzymimi kosztami. Z ekologicznego punktu widzenia auto elektryczne jest tańsze niż auto na benzynę, ale sama zamiana auta na elektryczne nie rozwiąże stojącego przed nami problemu. Jeśli zamienimy samochód na inny spalinowy lub elektryczny, świat niewiele się zmieni, bo wciąż będziemy zużywać energię, a nasze samochody stają się przecież coraz większe. Musimy zmieniać nawyki konsumpcyjne. Posiadanie dużego auta na własny użytek było i jest popularne. Wielkie elektryczne auta typu SUV z szybkim systemem ładowania, są obecnie oferowane przez wielu producentów. Na przykład Tesla jest elektrycznym, dużym autem, które nam wciskają jako zamiennik starego samochodu, ale nie jest w ogóle przyjazna środowisku. Jeśli mogę coś poradzić, to proponuję szukać lepszych sposobów na pozyskiwanie metali i upewnienie się, że spełnione są pewne warunki ich wydobycia. Rynek samochodów elektrycznych nie powinien mieć tak dużego wpływu na wydobywanie w kopalniach. W szczególności należy szukać sposobu na poprawne używanie tych aut. Czy potrzebuję dużego samochodu? Czemu nie wybiorę mniejszego? Im lżejsze auto, tym mniejszy wpływ na środowisko!

Jadę sam czy z kimś? Czy kupię auto, które jest odpowiednie do moich potrzeb, czy postucham dealera i wybiorę większe? Ważnym pytaniem jest, jak powinienem zmienić sposób użytkowania auta? Ale dzisiaj jeszcze nikt nie chce słuchać o zmianie nawyków użytkowania samochodów. Chcemy mieć czyste środowisko bez ograniczeń i kosztów z naszej strony, a przecież to nie możliwe. Oczywiście, że powinniśmy zastosować dostępne rozwiązania technologiczne, które pomogą nam zmienić nasz świat. Ale one same nie wystarczą. Konieczna jest rewolucja na poziomie świadomości, prowadząca do zmiany nawyków konsumpcyjnych, sposobu przemieszczania się, i jest to sprawa bezdyskusyjna.

WW: W ostatnich latach w Polsce panele słoneczne stały się bardzo popularne. Rozumiem, że produkcja prądu z tych paneli jest przyjazna środowisku, lecz wytwarzanie samych paneli już nie. Czy mógłby Pan to skomentować?

GP: Oczywiście. Panele słoneczne wytwarzane są z krzemu, który nie jest rzadkim surowcem, ale technologia jego produkcji jest bardzo energochłonna i wiąże się z emisją wielkich ilości toksycznych odpadów. Jest on w Europie „surowcem krytycznym”, ponieważ wytwarzany jest głównie w Chinach. Gdy Chiny przestaną go eksportować, Europa nie będzie wiedziała, skąd wziąć jego zamiennik. Jakiego typu energii używa się do wytworzenia krzemu metalicznego w Chinach? Jest to energia pochodząca ze spalania węgla i ropy. 70% energii elektrycznej w Chinach pochodzi właśnie ze spalania węgla i ropy. Jest to więc paradoks, że trzeba spalać węgiel, aby wytworzyć technologię która pozwala ograniczyć zużycie tego paliwa. Ponadto każdy chce dzisiaj magazynować prąd, aby móc korzystać w nocy z energii gromadzonej przez panele za dnia. Piękna wizja, ale jak gromadzić energię? Potrzeba do tego baterii, do których produkcji konieczny jest lit, grafit, kobalt, mangan, nikiel i inne pierwiastki. Jak widać, do gromadzenia energii produkowanej przez panele solarne potrzebne są metale, których produkcja wiąże się z wielką ilością zanieczyszczeń. Nas to nie obchodzi, bo jesteśmy daleko od miejsc, gdzie te zanieczyszczenia powstają i od kopalń, których w Europie jest bardzo mało. Przyzwyczailiśmy się przymykać na to oczy i problem przestał dla nas istnieć. Ale powinniśmy mieć świadomość szkodliwości wydobywania minerałów, szkodliwości procesów ich przetwarzania, nawet jeśli ma to miejsce daleko od nas.

WW: Według Pana książki, tym co umożliwiło Chinom opanowanie rynku wielu metali strategicznych jak i nowoczesnych technologii ich przetwarzania, była łatwo przewidywalna polityka mocarstw zachodnich, których korporacje działają w sposób pozwalający na osiągnięcie krótkoterminowych zysków. Wyższość Chin polega na tym, że kierują się korzyścią długoterminową, która nie wydaje się oczywista. Demokracja liberalna najwidoczniej przegrywa tu z biurokratycznym kapitalizmem. Czy jest coś, co należałoby zrobić z systemem demokratycznym, aby wzmocnić go i uodpornić na skutki sprytnej polityki Chin?

GP: *Dobre pytanie, a część odpowiedzi jest zawarta w nim samym. Możemy wytwarzać wiele materiałów których potrzebujemy. To nie jest tak, że Chiny mają wszystkie zasoby mineralne świata. Jest ich tam wiele, ale są one możliwe do znalezienia na całym świecie. Wiele z nich kryją dna oceanów. W latach 80. i 90. Zachód odkrył jakie są ekologiczne koszty ich produkowania. Aby być bardziej przyjaznymi Ziemi, pozamykaliśmy nasze kopalnie. W tym samym czasie Chiny rozwinęły górnictwo na wielką skalę, by zaspokoić nasze rosnące potrzeby. Zaczęliśmy importować wielkie ilości materiałów do Europy. Chiny sprzedawały je za tak niską cenę, że nikt na rynku nie mógł z nimi konkurować. Kiedy produkcja u nas upadła na skutek chińskiej polityki ekonomicznej, staliśmy się zależni od chińskich dostaw. Początkowo nie było to szczególnie istotne, gdyż kapitalizm zapewniał dostawy wszelkich produktów, a sprawność łańcuchów dostaw pozwalała na redukcję cen. Niewidzialna ręka rynku pozwalała kontynuować ten proces tak długo, jak istniał popyt i podaż. Było tak do momentu, kiedy ponad 20 lat temu Chiny oświadczyły, że są to surowce strategiczne, których rynek postanowiły opanować, by w ten sposób zmniejszyć potęgę Zachodu. Obecnie to właśnie Chiny posiadły surowce pożądane przez resztę świata, trzymając je dla siebie w celu wytworzenia gotowych produktów. Chiny ograniczyły sprzedaż samych metali, preferując eksport gotowych produktów, co jest bardziej opłacalne ekonomicznie. Zachód znajduje się w sytuacji daleko idącej zależności, będąc zmuszony do kupowania wielu produktów od chińskiego monopolisty. **Monopol chiński obejmuje w szczególności materiały i produkty niezbędne do rozwoju „zielonej technologii”.** **Czemu znajdujemy się w tak niekorzystnej sytuacji? Bo tak jak Pan powiedział, byliśmy krótkowzroczni. Nie dbaliśmy ani o przyrodę, ani o naszą suwerenność, dążąc tylko do ekonomicznych korzyści, aby mieć więcej za mniej. Tak uzależniliśmy się od Chin.** Z drugiej strony, chińska strategia okazała się efektywna, pozwalając im na opanowanie zarówno rynku surowców jak i całego łańcucha produkcyjnego i technologii. Co powinniśmy zrobić? Dokładnie to, co oni. Dokładnie to samo. Powinniśmy zakwestionować naszą kapitalistyczną strategię! Dla jasności, nie jestem przeciwnikiem kapitalizmu, ale ta kapitalistyczna strategia nie sprawdza się w warunkach wysoce rozbudowanego łańcucha dostaw różnych metali, łańcucha złożonego z tysięcy dostawców. Powinniśmy w nim brać udział jako suwerenny uczestnik przewidujący długoterminowe skutki działań. **Problem w tym, że strategię długookresowe nie współgrają z obecną demokracją. Jestem zwolennikiem demokracji, ale zdaję sobie sprawę, że ciężko utrzymać długoterminową strategię i demokrację jednocześnie.** Chiny nie mają tego problemu. Nie popieram sposobu, w jaki Chiny prowadzą politykę wewnętrzną, ale, jak wiadomo, Chiny nie muszą brać pod uwagę społeczeństwa przy tworzeniu strategii, mogą planować z wyprzedzeniem, gdyż nie muszą się zmagać z aktywistami, jak we Francji. W taki sposób Chiny mogą planować długoterminowo, w przeciwieństwie do nas. Jak więc pogodzić to z demokracją? Musimy użyć rozumu, a także przywrócić niezależność kluczowym elementom. Będzie to bardzo trudne, Komisja Europejska zaczyna optować za takim rodzajem polityki. Szczególnie*

w przypadku metali ziem rzadkich, które należą do surowców krytycznych. Osiągnięcie celu zajmie całe dekady. Oczywiście pojawia się sprzeczność między tym jak Chiny i jak Zachód pojmują działania obliczone na efekty w perspektywie długoterminowej.

WW: Przyczyną dla której przyjęto konieczność transformacji energetycznej są obserwowane zmiany klimatyczne. Podczas tzw. szczytów klimatycznych przyjęto, że bezpośrednią przyczyną niekorzystnych zmian klimatu jest emisja dwutlenku węgla. Nauka jednak mówi, że jest to gaz w atmosferze występujący w ilościach promilowych (0,04%). Jeśli uwzględnić wielkie ilości CO₂ niezbędne każdego roku do naturalnych procesów fotosyntezy, należy przyjąć, że jest to gaz deficytowy. Czy uważa Pan zatem, że państwa świata powinny dążyć do redukcji jego emisji, czy też powinny wspierać jego produkcję, np. przez spalanie gazu ziemnego do celów energetycznych?

GP: Znam ustalenia Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC), i zgadzam się całkowicie z ich wnioskami. Wierzę, że działanie ludzkie ma bardzo duży wpływ na zmianę klimatu, sam ją dostrzegam w moim życiu. Mój ojciec produkuje wino na południu Francji, w rejonie Bordeaux. Obecnie są tam uprawiane gatunki winorośli, które pierwotnie były znane tylko w rejonie Cahors, na południe od Bordeaux. Wino Malbec z tych ciepłolubnych szczepów jest dzisiaj produkowane w wielu regionach, co w przeszłości nie było możliwe. Gdyby nie zmiana klimatu, byłoby to niemożliwe. Jestem o tym przekonany. Tak, jest to interesujące, że gaz ziemny może być rozważany jako alternatywna droga wytwarzania elektryczności, jako zamiennik ropy i węgla. Zastosowanie gazu powoduje emisję mniejszej ilości spalin niż w przypadku ropy i węgla. Z drugiej strony metan znacznie mocniej wpływa na ocieplenie niż dwutlenek węgla, w krótkim czasie. Patrząc na okres 100 lat, wpływ gazu ziemnego na zmianę klimatu, w porównaniu do CO₂, jest o wiele gorszy. Powinniśmy uważać na coś, co wydaje się dobrym rozwiązaniem na chwilę, czyli na wykorzystaniu gazu, bo niby emituje mniej CO₂ w krótkim okresie, ale długookresowo uwalnia znaczne ilości gazów cieplarnianych. Na dłuższą metę nie jest to dobre rozwiązanie. Każdy naukowiec nam to powie. Gaz nie jest wystarczająco dobrym rozwiązaniem dla aktualnych wyzwań.

WW: Co by Pan radził rządowi i społeczeństwu krajów takich jak Polska, które dysponują dużymi zasobami węgla i posiadają rozwinięte górnictwo oraz energetykę opartą na węglu?

GP: Wiem, że Polska opiera się na węglu jako głównym surowcu energetycznym. Bardzo wierzę w to, że nawet jeśli „zielone technologie” przyniosą kolejne wyzwania środowiskowe, ekonomiczne, geopolityczne, wciąż musimy iść w tym kierunku, ponieważ jest to najmniej szkodliwe rozwiązanie w sprawie zmiany klimatu. Doradziłbym politykom w Polsce, by dążyli do transformacji energetycznej. Nie mamy zbyt wielkiego wyboru. Regulacje środowiskowe, traktaty międzynarodowe działają bardzo szybko w dzisiejszych czasach. Każdego roku widzimy postęp w dziedzinie

„czystych technologii”, Dzieje się to bardzo szybko i wszystkie państwa powinny za tym podążać. Liderem wolnego świata w XX wieku były Stany Zjednoczone. Wy w Polsce dobrze wiecie jak ważne były Stany Zjednoczone dla waszej suwerenności w czasie zimnej wojny. A w XXI wieku będzie nowy lider: lider „zielonych technologii”. Obecnie państwa walczą o to, by być suwerennymi w „zielonym świecie” i w końcu wyłoni się lider „zielonego świata”, który będzie miał posłuch i silną pozycję na międzynarodowej arenie. USA mogą zostać liderem tego nowego świata. Joe Biden wraca do porozumienia paryskiego, a Stany chcą przyspieszyć transformację energetyczną. Ale Chiny też bardzo chcą być przywódcą „zielonego świata” i mają środki by wcielić w życie porozumienie z Paryża. Unia Europejska też może stać się przywódcą „zielonego świata”. Parlament i Rada UE zaakceptowały wstępne porozumienie w sprawie europejskiego prawa o klimacie. Kraje które pokażą że są zdolne do przekształcania globalnej energetyki na mniej emisyjną będą miały swój moment na arenie międzynarodowej. Tego powinniśmy oczekiwać. Nie znaczy to, że nie powinniśmy patrzeć na prawdziwe koszty zmiany energii. W zasadzie powinniśmy przypomnieć coś jeszcze Polsce, która posiada kulturę górniczą, którą wiele krajów europejskich utraciło. Wykorzystajcie tę wiedzę, by dobrze oszacować koszty wydobycia surowców, dostrzegajcie różnego rodzaju koszty generowane przez górnictwo. Wszystko ma swoją cenę, kopalnie, „zielone technologie”, a wy, Polacy, jesteście w stanie najlepiej to zrozumieć dzięki tradycji górniczej. Nie straciec jej, podtrzymujcie tę tradycję, wykorzystajcie ją na rzecz wydobycia innych minerałów. Rozwińcie wydobycie własnych minerałów, ponieważ tak czy inaczej, Europa znajdzie sposób na wydobycie litu, grafitu, metali ziem rzadkich, skandiu, tytanu itd. Zróbcie to, żeby być lepiej przygotowanymi na prawdziwe konsekwencje i wyzwania, które przyniesie „zielony świat”. Kierujmy się więc ku „zielonym technologiom”, mając otwarte oczy na to, co przychodzi. Korzystajmy z doświadczeń, to najlepszy sposób na przygotowanie się na wiek XXI.

* * *

Z wypowiedzi Guillaume’a Pitrona, jak i całej jego twórczości wylania się wizja nowego, „zielonego” świata cyfrowego, a przede wszystkim wielka troska o to, czy koszty planowanej transformacji okażą się możliwe do udźwignięcia. Ponadto, promotorzy energetycznej transformacji będą musieli zmierzyć się z szeregiem problemów geopolitycznych, związanych z chińskim monopolem na wiele surowców. Najsłabszym momentem w narracji uzasadniającej konieczność ponoszenia ogromnych kosztów transformacji energetycznej wydaje się teza o istotnym wpływie człowieka na klimat w skali globalnej. To, że pewien międzynarodowy zespół uważa inaczej, niż wynika to z podstawowej wiedzy na temat dotychczasowych zmian klimatu, nie stanowi przecież naukowego dowodu. Przekonujące nie jest także to, że dzisiaj prawdopodobnie większość środowisk akademickich opowiada się za tezą głoszącą, że to człowiek jest odpowiedzialny za zmiany klimatu w skali globalnej

oraz za klęski żywiołowe w postaci huraganów, susz i powodzi. Należałoby raczej przeprowadzić stosowne badanie, mające na celu odpowiedź na pytanie o przyczyny (psychologiczne, socjologiczne, ekonomiczne, ...) tak wielkiej popularności mało przecież spójnej logicznie tezy, zgodnie z którą spalanie paliw kopalnych jest przyczyną globalnego ocieplenia.

Guillaume Pitron, chociaż odważył się zgłosić poważne zastrzeżenia do politycznie poprawnej narracji o nadchodzącym „zielonym świecie”, obnażając kłamstwa na temat produkcji „czystej” energii, w swojej krytyce zatrzymał się na ustaleniach wspomnianego Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC), nie wnikając w ich treść. Solennie deklaruje on swoją wiarę w słuszność tych ustaleń, tak samo jak w dobroczynny wpływ demokracji i wolnego rynku. Jednocześnie w jego książce wielokrotnie pojawiają się stwierdzenia, z których wynika, że wiara Pitrona w demokrację i wolny rynek nie jest bynajmniej bezgraniczna (w pewnym momencie rozmowy stwierdza on, że Zachód powinien zrobić dokładnie to, co Chiny robią od trzech dekad!). Podobnie może być ze stosunkiem do ustaleń IPCC. Dokumenty tego gremium wcale nie dowodzą bowiem, że ograniczenie emisji dwutlenku węgla przez gospodarke, powstrzyma globalne ocieplenie. Nie można nawet z nich wywnioskować, że między emisją dwutlenku węgla a wzrostem temperatury istnieje zależność przyczynowo-skutkowa. Równie dobrze możnaby stwierdzić, że wzrost zawartości CO₂ w atmosferze jest skutkiem ocieplenia klimatu, a nie jego przyczyną (na skutek wzrostu temperatury gaz ten uwalnia się bowiem z wód oceanicznych, przechodząc do atmosfery, gdzie rośnie jego zawartość). Eksperti IPCC w ogóle nie wspominają o dobroczynnej roli, jaką CO₂ pełni w przyrodzie, pomijając fakt, że ten cenny, niezbędny do procesu fotosyntezy gaz, stanowi jedynie ułamek promila składu atmosfery. O wiele bardziej uzasadniona wydawać się więc powinna troska o to, aby jego zawartość w powietrzu nie zaczęła się zmniejszać, gdyż to oznaczałoby zapowiedź rychłej zagłady życia na Ziemi. Z punktu widzenia przetrwania jest to więc gaz, który powinien zostać wpisany na listę surowców krytycznych, nie tylko w Unii Europejskiej. Gdyby eksperci IPCC zechcieli skorygować swoje stanowisko, dostosowując je np. do stanu wiedzy naukowej, czyli do tego, co na temat zmian klimatu ma np. do powiedzenia geologia historyczna, być może koszt transformacji energetycznej nie byłby tak wielki, a sam ten proces nie wymagałby likwidacji palenisk gazowych ani elektrowni ciepłych, od warunkiem ich wyposażenia w odpowiednie filtry i instalacje odsiarczania spalin. Jest to niezwykle istotny problem dla krajów takich jak Polska, które, co potwierdza Guillaume Pitron, posiadają atut w postaci górniczych tradycji. Polska nie powinna w opinii francuskiego konsultanta Komisji Europejskiej likwidować swojego górnictwa, ale poczynić kroki w kierunku pozyskania metali rzadkich. Warto w tym miejscu wskazać, że znaczne ilości metali ziem rzadkich zawarte są w zwałowiskach tzw.

fosfogipsów, zgromadzonych przez istniejące niegdyś zakłady chemiczne (np. w Wizowie koło Bolesławca), i w hałdach popiołów zalegających w sąsiedztwie elektrowni opalanych węglem kamiennym ze śląskich kopalń.¹⁶ Aby te metale odzyskać, konieczne są jednak technologie, których jeszcze nie posiadamy. Podobna sytuacja jest w przypadku wielkich ilości metali rzadkich zawartych w szlamach poflotacyjnych zlokalizowanych w pobliżu naszych hut miedzi. Wykorzystanie zwałowisk górniczych i hutniczych, obok recyklingu, wydaje się najbardziej przyjaznym Ziemi sposobem pozyskiwania surowców mineralnych.

Książka Guillaume'a Pitrona, która jest przedmiotem powyższej rozmowy, jest mimo wszystko bardzo cenna, gdyż pozwala uświadomić wielu szlachetnym, wrażliwym na los przyrody ludziom to, czego nie mogą oni dostrzec obracając się w kręgu licznych organizacji nazywających się ekologicznymi, hałaśliwych organizatorów „strajków klimatycznych”, „postępowych” polityków, portali internetowych, setek modnych celebrytów, blogerów, tiktokerów i influencerów. Wspólnie z dużą częścią mediów głównego nurtu i bałamutnymi podręcznikami szkolnymi tworzą oni „bańkę informacyjną”, do której nie mogą przedrzeć się informacje inne niż te, które są zgodne z przyjętą ortodoksją. Dla nich wszystkich Guillaume Pitron może stać się wybawcą, dzięki któremu będą oni kiedyś mogli opuścić tę „bańkę informacyjną” i spojrzeć krytycznie na to, czego uprzednio nie ośmielili się kwestionować. Ponieważ Pan Pitron stał się w Europie osobą wpływową, należy życzyć Mu sukcesów w promowaniu prawdy o kierunku, w którym zmierza nasz świat, oraz efektywnego inspirowania krytycznego myślenia na tematy gospodarcze, ekologiczne i geopolityczne. Krytyczne rozumowanie jest bowiem największą nadzieją dla naszej cywilizacji.

---

¹⁶ Temat ten poruszono w pracy „Strategiczne znaczenie metali ziem rzadkich” (Przegląd Geopolityczny, tom 36, 2021, s. 50).